

Михайлюк Артем Миколайович,
аспірант Національної академії
Служби безпеки України

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасних етапах розвитку, функціонування та діяльності органів кримінальної юстиції, постають завдання з успішної реалізації та забезпечення функцій кримінальної юстиції з формування ефективної моделі досудового розслідування з забезпеченням гарантування прав людини та громадянина у відповідності до прийнятих міжнародних правових стандартів.

У систему органів кримінальної юстиції України входять підрозділи уповноважені на проведення оперативно – розшукової діяльності. Завданнями такої діяльності у відповідності до ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» є пошук і фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України [2]. У своєму основному призначенні така діяльність спрямована на успішне вирішення завдань кримінального провадження: захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2 КПК України) [1].

З прийняттям Кримінального процесуального кодексу у 2012 році відбулося часткове об'єднання оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної діяльності, а саме включення до структури досудового розслідування оперативно-розшукової складової (негласних слідчих розшукових дій, Глава 21 КПК України). У відповідності до ст. 8 Закону України

«Про оперативно-розшукову діяльність», норми права, що визначають права оперативних підрозділів, носять відсильний характер до норм КПК України. У відповідності до їхнього змісту оперативно-розшукові заходи здійснюються в порядку передбаченому КПК для проведення аналогічних замість негласних слідчих (розшукових) дій, але з урахуванням особливостей ведення оперативно-розшукової діяльності, зокрема відносно уповноважених суб'єктів, цілеспрямованих задач кримінального провадження, перспективного застосування отриманих результатів [3, с. 95]. Оперативно-розшуковий діяльність набуває допоміжного характеру по відношенню до досудового розслідування. Разом з тим, слід констатувати, що переважна більшість кримінальних правопорушень не можливо об'єктивно розкрити способами кримінального процесу без використання в якості допоміжної інформації, отриманої оперативно-розшуковим шляхом. Тому важливе значення має вдосконалення правових норм, що вказують на зв'язок оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу [4].

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» зазначається, що підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів про злочини, що готуються, а також осіб, які готують вчинення злочинів. Можливо дійти висновку, що предметом діяльності оперативно-розшукових підрозділів є діяння, що можуть бути кваліфіковані, як злочини. Предмет відання діяння з ознаками складу злочину є спільним як для кримінально-процесуальної, так й для оперативно-розшукової діяльності.

Намагаючись хоча б частково уникнути дублювання в оперативно-розшуковій кримінально-процесуальній діяльності, законодавець у ч. 4 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» вимагає у випадку виявлення ознак злочину оперативними підрозділами негайно направляти матеріали до відповідного органу досудового розслідування. Винятком з цього загального правила є ситуації, коли виникає потреба закінчити проведення оперативно-розшукових заходів

із тим, що виключити негативний вплив на даліше кримінальне провадження. Незважаючи на це, законодавець зобов'язує оперативно-розшуковий підрозділ повідомляти орган досудового розслідування та прокурора про факт виявлення діяння з ознаками злочинів. Дана корекція законодавства в принципі започаткувала об'єднання цих двох видів діяльності, але кардинально не вирішила дану проблему [5, с. 229].

У відповідності до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» матеріали оперативно-розшукової діяльності використовуються як приводи та підстави для початку досудового розслідування, що також вказує на зв'язок між оперативно-розшуковою та кримінально-процесуальною діяльністю.

Слушною думка є В. І. Зажицького «у ході оперативно-розшукової діяльності потрібно забезпечити необхідні передумови для швидкого та повного розкриття злочинів способами кримінального процесу» [6, с. 58].

Залишається невизначеним питання про право слідчого самостійно ознайомлюватись з матеріалами оперативно-розшукових справ для прийняття рішення у порядку ст. 214 КПК України, що призводить до відсутності єдиної практики та позиції з можливістю такого ознайомлення і долучення до матеріалів кримінального провадження.

Таким чином, вітчизняний досвід правоохоронної діяльності дає підстави стверджувати про необхідність реформування у сфері оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної діяльності для досягнення ефективності досудового слідства, протидії кримінально-карним діянням у поєднанні з надійними механізмами захисту прав людини та громадянина, шляхом подолання історичних концептуальних деформацій.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.

2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 4652-VI // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

3. Скульш Е. Д. Трансформація оперативно-розшукового законодавства України в контексті реформування системи

уголовної юстиції / Е. Д. Скульш, В. А. Глушков // Государство и право. – 2013. – № 8. – С. 93–98.

4. Шейфер С. А. Доказательственные аспекты : Закона об оперативно-розыскной деятельности / С. А. Шейфер // Государство и право. – 1994. – № 1. – С. 94–97.

5. Шумило М. Є. Поліційна і кримінально-процесуальна діяльність: на стику минулого та сучасного / М. Є. Шумило // Вісник академії адвокатури України. – 2015. – Т. 12. – № 2. – С. 223–234.

6. Зажицкий В. И. Связь оперативно-розыскной деятельности и уголовного процесса / В. И. Зажицкий // Государство и право. – 1995. – № 6. – С. 57–67

Нікітін Анатолій Анатолійович,
аспірант докторантури та
аспірантури Національної академії
внутрішніх справ

ЗАСОБИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЯК ФАКУЛЬТАТИВНА ОЗНАКА ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ВИЇЗДУ З НЕЇ

У кримінально-правовій доктрині не існує вичерпного або хоча б загальноприйнятого переліку засобів вчинення злочину. Якщо його визначати щодо злочину, передбаченого ст. 332¹ Кримінального кодексу (КК) України, при цьому фактично місцем вчинення злочину являються контрольні пункти, то необхідно визначити, які предмети, документи чи пристосування полегшують вчинення цього злочину і можуть виступати як засоби вчинення злочину.

Іноземці та особи без громадянства в'їзд на тимчасово окуповану територію України та виїзд з неї здійснюють через контрольні пункти – за паспортним документом та спеціальним дозволом, виданим територіальним органом Державної міграційної служби (ДМС) або територіальним підрозділом ДМС у Новотроїцькому чи Генічеському районі Херсонської області. Тому за умови підроблення цих документів (паспорта та спеціального дозволу) вони фактично можуть виступати *засобами вчинення злочину, передбаченого ст. 332¹ КК України, якщо це діяння вчинене іноземцем або особою без громадянства.*